

Innspill: Høring fra Kunnskapsdepartementet om forslag til ny generell del av læreplanverket for grunnopplæringen

Innholdet i dette innspillet er sentrert rundt deler av høringsdokumentet som er relevant for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. At «skolen skal bidra til at elevene utvikler sin sosiale kompetanse, empati og respekt for andre», åpner for muligheten for å formulere noe som forplikter skolene å prioritere undervisning om relasjoner, seksualitet og kjønn. Å skrive svart på hvitt i generell del at disse temaene skal implementeres i alle skolefag og tilpasses alderstrinn vil oppfylle noe elever har etterlyst i mange år. Likeledes legitimerer det læreres rett til videreutdanning innen disse kjerneområdene.

I forbindelse med arbeidet knyttet opp mot det tverrfaglige temaet «Folkehelse og livsmestring», samlet LNU innspill fra elever på 7., 8. og 9. trinn om hva unge mener er de viktigste utfordringene i sin aldersgruppe.¹ Hovedtemaene inkluderer blant annet kroppspress/skjønnhetspress, seksualitet, dårlig selvbilde og selvfølelse, inkludering og utenforskap og identitet. Alle disse temaene er inkludert i god og bred seksualitetsundervisning.

Å sikre slik undervisning for alle barn og unge er essensielt for å ta unges utfordringer på alvor, og for å forebygge dårlig fysisk, psykisk og seksuell helse.

En av merknadene i LNUs rapport var at temaet seksualitet «dekkes godt i eksisterende kompetansemål (...) samt at det finnes mye god informasjon og materiell som skolene kan bruke. Tilbakemelding fra deltagere er at kvaliteten på undervisning imidlertid ofte er for dårlig og at dette må forbedres».²

Dette er en av mange tilbakemeldinger på at dagens seksualundervisning er svært varierende, og at den i mange tilfeller er mangelfull. Vi anbefaler derfor at unges tilgang til seksualundervisning forankres i overordnet del av læreplanen. Vi ser en utfordring med at kvalitet og innhold varierer, og har derfor nedenfor forslag til konkrete innhold og tema som bør presiseres i lærerplanen for innholdet i seksualundervisning.

Vi anbefaler også at ny generell del tar i bruk nytt begrep «seksualitetsundervisning» etter anbefaling fra Helse- og omsorgsdepartementets nye strategi for seksuell helse 2017-2022. Det nye begrepet skal signalisere et paradigmeskifte, der blant annet menneskerettigheter og normkritikk står sentralt. Slik undervisning bør eksplisitt nevnes som et konkret verktøy i skolens helsefremmende arbeid, for å fremme likeverd og likestilling, samt aksept og respekt for mangfold og ulikhet.

Vi etterlyser også flere referanser til NOU 2015: 2 Å høre til — Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø. Den understreker at menneskerettighetsopplæringen i fag må styrkes. Den generelle del bør føre dette videre og nevne at en fagforydning vil være for eksempel å plassere kunnskap om de seksuelle rettighetene i relevante skolefag og tilpasset klassetrinn.

¹ «Livsmestring i skolen -For flere små og store seiere i hverdagen, Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner.» <http://www.lnu.no/wp-content/uploads/2017/01/lis-sluttrapport-1.pdf>

² Ibid, s. 40

Dette vil også være i tråd med OECD-prosjektet Education 2030 som legger vekt på at dybdelæring bidrar til utvikling av kompetanse, det vil si at elevene forstår de sentrale begrepene, prinsippene og sammenhengene i et fag.

Seksualitet nevnes som en av flere utfordringer i forbindelse med dokumentets kapittel 2.6.1, «Folkehelse og livsmestring» (altså temaet LNUs rapport er knyttet opp mot). Ellers mangler utkastet i stor grad fokus på undervisning om og aksept for mangfold. Dokumentet bør inneholde mer konkrete henvisninger til at undervisningen skal tilstrebe læringsgrunnlag og psykososialt miljø basert på respekt og aksept for mennesker uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet/-uttrykk og seksuell legning/orientering og funksjonsevne.

Konkretisering av behovet for refleksjon rundt normer og forventninger rundt kjønn, funksjonsevne og seksualitet bør også inkluderes i dokumentet. Forventninger knyttet til kjønnsroller og heteronormativitet bidrar til å begrense fri utfoldelse av og aksept for egen og andres identitet. Det samme gjelder forventninger knyttet til kropp, utseende og funksjonsevne. Manglende seksualundervisning er i dag en utfordring for ungdom med kronisk sykdom og nedsatt funksjonsevne, både knyttet til at mange går glipp av denne som følge av sykehusopphold, og som følge av at den eksisterende seksualundervisningen er svært funksjonsnormativ.

Seksualitetsundervisning er ikke et eget fag eller obligatorisk i Norge, i motsetning til flere andre land, for eksempel Finlands «Hälsökunskap». Uten eget fag, kombinert med at tidligere gjeldende dokumenter for opplæringen (Prinsipper for opplæringen og lærerplanens generelle del) ikke har inneholdt konkretisering av relevante temaer innenfor seksuelle helse, seksualitet, seksuelle overgrep og kjønnsidentitet, blir undervisningen svært varierende i norske klasserom. Undervisere har selv basert eventuell seksualitetsundervisning på relevante kompetansemål fra ulike trinn og ulike fag. Tema og antall timer blir dermed opp til hver enkelt underviser.

Skolehelsetjenesten er en viktig samarbeidspartner i seksualitetsundervisningen. Jordmor og helsesøster kan være en viktig ressurs til undervisning i skoleverket om seksuell helse og svangerskap, fødsel og barseltid.

Kapittel 2.2, Sosial læring og utvikling, omhandler blant annet at elever skal lære at det å ytre seg respektløst og hatefullt ikke er akseptert, og at god dømmekraft har vesentlig betydning for ivaretagelse av personvern. Det har de siste årene blitt gjort tydelig at andre alvorlige temaer, som seksuelle overgrep, i så stor grad har blitt underkommunisert at mange unge ikke vet hva seksuelle overgrep (herunder voldtekt) faktisk er, og at dette er straffbart. Vi understreker at hatefulle ytringer og krenkelse av personvern også kan være kriminelle handlinger. Erfaringen fra arbeidet mot voldtekt bør videreføres, ved at det i overordnet del spesifiseres at elever skal få kunnskap om at hatefulle ytringer og krenkelse av andres privatliv er uakseptabelt, men også at det kan være straffbart.

Vi mener for øvrig at det er positivt at det spesifiseres at dokumentet også skal ligge til grunn for lærerutdanningen, slik at denne gjenspeiler nye og oppdaterte mål og ferdigheter i skolen.

Videre ser vi frem til en eventuell mulighet til å gi innspill på de enkelte læreplanene for fag ved en senere anledning.

Mental Helse Ungdom

Unge Funksjonshemmede

Røde Kors Ungdom

Landsgruppen av helsesøstre

Norske Kvinners Sanitetsforening

Den Norske Jordmorforening

Aksept

Sex og Politikk

Bjørn Smestad, Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning HiOA

Stine Kühle-Hansen

Christian Lomsdalen

Sex og samfunn